

İlham Əliyev "Azəri"ni Azərbaycanın sərvəti etdi

Yatağın ilk neft verməsindən 20 il ötür

İstər 1994-cü ilin sentyabrında "Əsrin müqaviləsi" imzalanarkən, istərsə də bu mühüm hadisədən əvvəl və sonra Azərbaycanın daxilində və xaricində bəzi qüvvələr gələcək nailiyyətlərə bəri başdan kölgə salmaq üçün müxtəlif şayiələr yayırdılar. Bunlardan biri Azərbaycanın guya deyilən qədər neftinin olmaması barədə səslənən qərəzli fikirlər idi.

Prezident İlham Əliyev keçən il fevralın 7-də keçirilən andiçmə mərasimində bunları bir daha xatırladı. Çünki ölkəmiz son üç onillikdə bu sahədə də misilsiz nailiyyətlər əldə edib və beləliklə, həmin qüvvələrin cavabını zaman özü verib.

"Əsrin müqaviləsi" adını almış "Azəri-Çıraq-Günəşli" (AÇG) layihəsinin birinci mərhələsi sayılan İlkin Neft Layihəsi çərçivəsində "Çıraq"dan hasilata 1997-ci ilin noyabrında başlandı. "Azəri"nin işlənməsi isə növbəti mühüm mərhələni təşkil edirdi. Belə ki, "Azəri" AÇG layihəsi daxilində işlənən ən böyük yataqdır. Əslində, o öz hüdudlarında üç böyük yatağı - "Mərkəzi Azəri", "Qərbi Azəri" və Şərqi Azəri"ni birləşdirib.

Azərbaycanı dirçəldən, beynəlxalq enerji "aile"sinə qovuşduran "Əsrin müqaviləsi"nin salnaməsində 20 il əvvəlin bugünkü günü - fevralın 18-nin də xüsusi önəmi var. Məhz həmin vaxt AÇG layihəsi özünün kulminasiya nöqtəsinə çatdı."Azəri" yatağından ilk neft alındı.

2005-ci il fevralın 18-də Prezident İlham Əliyev Xəzərdə, Bakıdan təxminən 100 kilometr şərqdə

yerləşən "Mərkəzi Azəri" platformasına gəldi. Burada neft hasilatına başlanmasına həsr olunmuş təntənəli mərasimdə çıxış edərkən dövlətimizin başçısı hadisənin əhəmiyyətini vurğuladı: "Bu gün "Azəri" yatağında ilk neftin çıxarılması bir daha onu göstərir ki, qarşıya qoyulmuş bütün vəzifələr, planlar həyata keçirilir. Bütün çətinliklərə, maneələrə baxmayaraq, çətin geosiyasi vəziyyətdə Azərbaycan Xəzər dənizinin özünə məxsus olan sektorunda uğurla işləyibdir, qarşıda duran bütün vəzifələr həyatda öz əksini tapıbdır".

AÇG-nin əməliyyatçısı - BP şirkətinin mütəxəssislərinin sözlərinə görə, "Azəri" hazırda dünyada istismar edilməkdə olan ən böyük yataqlardan biridir. Bu sözləri deməyə yatağa məxsus karbohidrogen ehtiyatlarının həcmi, onun gətirdiyi gəlirlər əsas verir. "Azəri" həmin yataqdır ki, Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinə ilk dəfə məhz onun nefti vurulub.

"Azəri"nin sərvətindən Azərbaycan bu gün də bəhrələnilir. Belə ki, keçən il bu yatağın mərkəzi hissəsindən gündə orta hesabla 97 min,

qərbi hissəsindən 75 min, şərq hissəsindən 51 min barel neft alınır. Bütövlükdə isə 2024-cü ildə "Azəri-Çıraq-Günəşli" 125 milyon barel, yəni 16 milyon ton neft verir.

AÇG-dən neftlə bərabər səmt qazı da hasil olunur ki, onun da böyük hissəsi Azərbaycan dövlətinə təmənnasız olaraq təhvil verilir. Hasil edilən səmt qazının qalan hissəsi təzyiqli saxlamaq məqsədilə yenidən kollektora vurulur. Keçən il əsasən Səngəçal terminalı, həmçinin "Neft Daşları"ndakı qurğu vasitəsilə gündə orta hesabla 7 milyon kubmetr, ümumilikdə isə 2,5 milyard kubmetr səmt qazı təhvil verilməmişdir.

İl ərzində AÇG-də 14 neft hasilatı, 3 su injektoru, bir qaz injektoru

quyusu və şamların yenidən laya vurulması üçün bir quyu tamamlanmışdır.

Onu da xatırladaq ki, hazırda AÇG-də iştirakçıları belədir: BP (30,37 faiz), SOCAR (31,65 faiz), MOL (9,57 faiz), İNPEKS (9,31 faiz), "EksonMobil" (6,79 faiz), TPAO (5,73 faiz), İTOÇU (3,65 faiz), ONGCVideoş (2,92 faiz).

"Şah damarı"nı "Azəri" təşkil edən AÇG-də yeniliklər də az deyil. 2024-cü ildə burada yeni dördölçülü (4D) yüksək dəqiqlikli dənizdibi qovşaqlarla seysmik tədqiqat proqramına başlanmışdır. Balaxanı və Fasilə lay dəstlərinin tədqiqinə yönəlmiş bu proqram seysmik mənbənin altında 740 kvadratkilometr, qəbuledicilərin altında isə

507 kvadratkilometrlik bir ərazini əhatə edir. Proqramın ümumi dəyəri təxminən 370 milyon dollar, icra müddətinin isə beş il (2024-2028) olacağı planlaşdırılır. Seysmik məlumat toplama üzrə 2024-cü il üçün nəzərdə tutulmuş iş həcmi təhlükəsiz şəkildə və qrafikdən əvvəl tamamlanmışdır. Hazırda əldə olunmuş seysmik məlumatların emalı davam edir.

Keçən ilin aprelində AÇG-də quraşdırılmış yeddinci hasilat platforması - yeni ACE platformasından ilk neft əldə olundu. İlk neft 2023-cü ilin sonunda platformadan qazılmağa başlanmış birinci quyudan alındı. 2024-cü il ərzində platformada daha iki hasilat quyusu istismara verildi və bununla da

ACE-dən hasilat artaraq ilin sonuna gündə təxminən 26 min barelə çatdı. ACE platformasının təhlükəsiz şəkildə işə salınması 2017-ci ildə AÇG üzrə Hasilatın Pay Bölgüsü haqqında Sazişin (HPBS) müddətinin uzadılmasından sonra AÇG tərəfdəşlərinin qəbul etdiyi ilk böyük investisiya qərarının reallaşması deməkdir.

2024-cü ilin oktyabrında AÇG-də ilk dəfə olaraq lay təzyiqli şəraitində süxur nümunələri (kern) çıxarılması əməliyyatı da uğurla həyata keçirilmişdir. Bu, BP-nin həm Xəzərdə, həm də global miqyasda yerinə yetirdiyi ilk bu cür əməliyyatdır.

Təbii lay təzyiqli altında süxur nümunələri Balaxanı VIII layından götürülmüşdür və bu əməliyyat "Qərbi Azəri" platformasında yeni istifadəyə verilmiş bir quyu vasitəsilə həyata keçirilmişdir. Əməliyyat zamanı süxurdakı bütün mayelər olduğu kimi saxlanmaqla və süxurun ilkin vəziyyəti qorunmaqla tam lay təzyiqli dörd kern nümunəsi uğurla çıxarılmışdır. Bu nümunələr sahənin analizindən əldə edilmiş məlumatlarla birlikdə əlavə təhlil üçün laboratoriyaya göndərilmişdir.

İndi AÇG böyük həcmdə sərbəst təbii qaz (STQ) ehtiyatları da vəd edir. STQ ehtiyatlarının xeyli iri həcmdə - 4 trilyon kub futadək olduğu düşünülür. STQ-nin kəşfiyyatı, qiymətləndirilməsi, işlənməsi və hasilatı ilə bağlı işləri irəlilətmək məqsədilə ötən il sentyabrın

20-də AÇG üzrə mövcud HPBS-yə yeni bir əlavə imzalandı. Sənədə uyğun olaraq, SOCAR və AÇG tərəfdəşləri hazırda STQ laylarının işlənməsi üçün növbəti fəaliyyətləri planlaşdırırlar. Bu işlərin bir hissəsi kimi iki prioritet laydan qaz hasil etmək məqsədilə ilkin quyu qazılır. Quyu olduqca əhəmiyyətlidir, çünki o, hasilat vasitəsilə qiymətləndirmə aparmağa da imkan verəcək ki, bunun əsasında da gələcək işlənmə planlarını qurmaq mümkün olacaq.

Quyu mövcud "Qərbi Çıraq" platformasından qazılır və ilk qazın cari ilin sonunadək hasil ediləcəyi gözlənilir. Bu, ölkəmizin neft-qaz sənayesində mühüm bir yenilik olacaq.

Göründüyü kimi, ölkəmiz "yaşıl enerji" sahəsində əhəmiyyətli addımlar atmaqla yanaşı, karbohidrogenlərin axtarışını və hasilatını da uğurla davam etdirir. Prezident İlham Əliyev andiçmə mərasimində bunu vurğulayaraq demişdir: "Ənənəvi yanacaq növləri - neft-qaz sahəsində işlər davam etdiriləcək. Neft hasilatının sabitləşməsi istiqamətində işlər gedir, hesab edirəm ki, yaxın gələcəkdə nəticələr olacaq. Bizə sabit neft hasilatı lazımdır".

AÇG-də, o cümlədən onun əsas hissələrindən biri olan "Azəri"də görülən işlər də məhz bu məqsədə xidmət edir.

*Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"*